

Genomförandeplan för implementering av de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården i Norrbottens län

Bakgrund

Regeringen fattade den 24 april 2008 beslut om en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om implementering av Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården. Målet för överenskommelsen är att den missbruks- och beroendevård som kommuner och landsting erbjuder är utformad i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer/aktuell kunskap om effektiva metoder och arbetssätt, så att klienter och patienter får insatser av god kvalitet.

SKL vill nu träffa en överenskommelse med Kommunförbundet Norrbotten och Norrbottens läns landsting och även inleda ett samarbete med ett antal andra län. Syftet är bl.a. att stödja Kommunförbundet och Landstinget att utveckla ett kvalificerat stöd i viktiga utvecklingsfrågor.

SKL har uppdragit åt Kommunförbundet Norrbotten och Norrbottens läns landsting att ta fram en genomförandeplan.

Kommunförbundet Norrbotten har erhållit statliga medel till ett projekt som drivs tillsammans med Norrbottens läns landsting för att implementera Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård. Projektet ska pågå under tiden 2008-04-01–2010-03-31. Projektledaren, Marja-Leena Komulainen är anställd för att driva implementeringsarbetet i socialtjänst och hälso- och sjukvård. Kommunförbundet och Norrbottens läns landsting har i samråd utannonserat en tjänst som metodutvecklare för att stödja utvecklingen av kunskaper och metodanvändningen inom missbruks- och beroendevården enligt Socialstyrelsens riktlinjer. Denna processledare anställs för tiden 2008-09-15 – 2010-12-31 och kommer att arbeta tillsammans med projektledaren för implementeringsarbetet.

I första fasen av projektet har projektledaren informerat både politiker och personal i berörda verksamheter samt påbörjat kartläggning av missbruksvården i länet. Kartläggningen ska ge svar på vilken kompetens personalen har inom missbruks- och beroendområdet och vilka utbildningar berörd personal har behov av för att kunna erbjuda evidensbaserade insatser. Utöver dessa frågor ska kartläggningen ge svar på vilka metoder man använder inom missbruks- och beroendområdet samt vilken samverkan det finns mellan aktörerna.

I den andra fasen kommer lokala arbetsgrupper att tillsättas med representanter från båda huvudmännen för att arbeta fram rutiner för sammanhållen vårdkedja och att gemensamt diskutera igenom de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården och för att implementera dem utifrån lokala behov och förutsättningar. Fungerande strukturer som redan finns för samverkan mellan aktörerna ska stödjas och vid behov kompletteras. I vissa delar av länet har utvecklingsarbete inom missbruks- och beroendevård startats enligt intentionerna i de nationella riktlinjerna. Detta arbete kommer att stimuleras och lyftas fram.

Mål för utvecklingsarbetet

Målet för utvecklingsarbetet är att den missbruks- och beroendevård som kommuner och landsting erbjuder är utformad i enlighet med befintlig kunskap om effektiva metoder och arbetssätt i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer så att klienter och patienter får insatser av god kvalitet.

Delmål för utvecklingsarbetet är att:

- personal inom kommunerna och landstinget som möter personer med riskbruk/missbruk- eller beroendeproblematik har kunskaper om och kan tillämpa metoder/arbetssätt för tidig upptäckt och bedömning av hjälpbehov samt kan erbjuda eller remittera vidare till adekvat vård/ behandling i enlighet med riktlinjerna
- huvudmännen har tydliggjort ansvarsfördelningen mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård
- rutiner för samverkan finns såväl internt inom kommunerna och landstinget som gemensamt mellan huvudmännen så att personer med missbruks- och beroendeproblem får ett adekvat omhändertagande i sammanhängande vårdflöden
- varje verksamhet har utifrån sitt uppdrag en plan för vilka metoder som kommer att användas för systematisk dokumentation och uppföljning

Syftet med överenskommelsen är att med stöd av SKL

- bygga upp det kvalificerade stödet som kommuner och landstinget behöver för att utveckla sitt arbete i linje med de nationella riktlinjerna/aktuell kunskap

- skapa en organisatorisk struktur i Norrbotten för erfarenhetsutbyte och främjande av samverkan mellan kommuner, landsting och lokala FoU-enheter, högskolor och universitet

Insatser för att uppnå målen

- Delta i SKL: s nätverk för nyckelpersoner
- Skapa en styrgrupp med chefstjänstemän från kommuner och landsting
- Hålla politiken inom kommuner och landstinget informerad om utvecklingsarbetet
- Bilda projektgrupp med representanter för socialtjänst, primärvård, psykiatri, akutmottagning, intern medicin och kriminalvård
- Stödja lokalt utvecklingsarbete. Åtta kommuner med tillhörande hälso- och sjukvård väljs ut för ett närmare samarbete.
- Erbjuder kvalificerat stöd till berörda verksamheter inklusive chefsutbildning och chefsstöd
- Skapa nätverk med representanter från socialtjänst och de olika delarna av hälso- och sjukvård för erfarenhetsutbyte och som stöd för det lokala utvecklingsarbetet
- Inventera fortbildningsbehov, användandet av metoder i missbruks- och beroendområdet samt rutiner för samverkan
- Utarbeta former för brukarmedverkan
- Kommunicera via hemsida och nyhetsbrev
- Följa upp och utvärdera projektet genom att anställa en doktorand
- Utveckla verktyg för systematisk dokumentation och uppföljning av arbetet inom missbruks- och beroendevården i verksamheterna
- Utveckla ett kvalificerat stöd i länet genom en strukturerad samverkan mellan FoU-enheterna, högskolor, universitet och praktiker från socialtjänst och hälso- och sjukvård för utveckling av fortbildning och kriterier för kvalitetssäkring.

Uppbyggnad av en långsiktig struktur hösten 2008

Organisation för utvecklingsarbetet på länsnivå

En förutsättning för en fungerande samverkan över huvudmannagränser är att samverkan har politiskt stöd och att det finns politiskt mandat att arbeta utifrån ett individperspektiv där den enskildes behov lyfts fram. En tydlig politisk viljeinriktning ger huvudmännen förutsättningar att ta ett gemensamt ansvar för människor med sammansatta behov av stöd. Den politiska ledningsgruppen som tillsatts och består av sociala beredningen under Kommunförbundets styrelse och två landstingsråd kommer att följa och stödja utvecklingen av länets missbruks- och beroendevård.

På länsnivå ansvarar en styrgrupp bestående av fyra socialchefer och fyra divisionschefer från landstinget för utvecklingsarbetet. Styrgruppen har ansvar för att ledande politiker inom kommuner och landsting hålls informerade om utvecklingsarbetet.

På länsnivå har en projektgrupp bestående av representanter för socialtjänst, primärvård, psykiatri/beroendevård, akutmottagning, intern medicin och kriminalvården tillsatts. Projektgruppens roll är att ta ställning till olika vägval i utvecklingsarbetet, diskutera olika aktörers roller, stödja och handleda projektledarna samt vara informationsbärare mellan projektet och sina resp organisationer. Vidare ska former för samverkan utvecklas med Länsstyrelsen, Kriminalvården, Statens Institutionsstyrelse och privata vårdgivare.

Praktiker med olika specialistkompetens inom hälso- och sjukvård, länsstyrelsen och socialtjänst kopplas till utvecklingsarbetet för att bygga upp ett professionellt stöd på länsnivå.

SKL: s nätverk för nyckelpersoner

Projektledarna samt kontaktperson från landstinget och Kommunförbundet kommer vid tre tillfällen under hösten 2008 att resa till Stockholm för att utbyta erfarenheter. Utöver dessa nätverksträffar kommer de att delta i kompetensutveckling som erbjuds av SKL under projekttiden.

De deltagande kommunerna och hälso- och sjukvården kommer att utse personer som ska delta i SKL: s utbildning i ASI, AUDIT och DUDIT och bli utbildare i länet.

Styrdokument

Projektledarna kommer att samordna arbetet med att få fram ett gemensamt styrdokument för missbruks- och beroendevården som tydliggör de olika aktörernas ansvar.

Arbetet kommer att ske parallellt både i de sammansatta lokala arbetsgrupperna och på länsdels- och länsnivå.

Förslaget kommer att presenteras och diskuteras vid de olika samverkansträffar som redan finns inbyggda mellan huvudmännen. Syftet är att få synpunkter från så bred front som möjligt.

Lokalt utvecklingsarbete

Projektledarna kommer att inleda ett närmare samarbete med åtta utvalda kommuner med tillhörande hälso- och sjukvård. Länet är i olika sammanhang uppdelat i fyra geografiska områden. Kommuner som ska delta i projektet är utvalda från alla dessa fyra länsdelar och där finns både sjukhus och psykiatrisk vård. Kommunerna är följande; Kiruna och Gällivare i norra länsdel, Kalix och Haparanda i östra länsdel, Luleå och Boden mitt i länet samt Piteå och Älvsbyn i södra länsdel. Dessa kommuner har sedan tidigare en stark tradition av samverkan i sina resp länsdelar.

Överenskommelsen mellan Kommunförbundet Norrbotten och deltagande kommun/hälso- och sjukvårdsområde är villkorad av att de tillsammans tillsätter en gemensam lokal styrgrupp, avsätter resurser och utser samordnare för utvecklingsarbetet, håller de ledande politikerna informerade om utvecklingsarbetet samt senast den 15 november presenterar en genomförandeplan för det lokala arbetet.

Även i det lokala utvecklingsarbetet kommer arbetsmetoder som bygger på delaktighet att användas. Samverkansstrukturer som redan finns kommer att nyttjas och ev kompletteras. Grupperna får möjlighet att med hjälp av Socialstyrelsens implementerings- och utbildningsstöd reflektera över vad som görs och inte görs i relation till riktlinjerna.

Varje kommun/hälso- och sjukvårdsområde ska utifrån de lokala behoven och förutsättningarna definiera mål och handlingsplan för implementeringen på lokal nivå. De kommer bland annat att arbeta med att utveckla samverkansrutiner och metoder för den lokala missbruks- och beroendevården.

Kvalificerat stöd

I förändringsprocesser är stöd till chefen/ledaren av största vikt. SKL kommer att genomföra chefsutbildningar i Norrbotten där verksamhetschefer från socialtjänst, psykiatri, beroendevård, primärvård, akutmottagning och intern medicin bjuds in. Projektledarna kommer att erbjuda chefsstöd i form av bland annat chefsnätverk. Projektledarna kommer även att följa uppbyggnaden av det nationella kvalificerade stödet och framtagandet av fortbildningsplaner för olika yrkesgrupper.

Projektledarna kommer att samordna arbetet med att skapa ett kvalificerat stöd för missbruks- och beroendevården i Norrbotten där kompetensen som finns inom landstinget, kommuner och de lokala lärosätena sammanlänkas och utvecklas. Vidare kommer utbildarna som utbildas i olika metoder inom området att nyttjas för ändamålet.

Utbildning, stöd och handledning kommer att erbjudas medarbetare och förtroendevalda. Utbildningen kan innefatta såväl baskunskaper i t.ex. beroendelära som fördjupad utbildning i omhändertagandet av personer med sammansatta behov av stöd.

Projektledarna kommer att skapa forum för professionella samtal och erfarenhetsutbyten. Erfarenheter och kunskap från de åtta utvalda kommunerna med tillhörande hälso- och sjukvård kommer på så vis att spridas till övriga delar av Norrbotten.

Inventering av fortbildningsbehov

Under hösten 2008 anlitas ett konsultföretag för att genomföra en enkätundersökning avseende personalens och verksamheternas utbildningsbehov inom socialtjänsten. Kartläggningen omfattar även metodanvändning och vilka rutiner som finns för samverkan

internt och mellan huvudmännen. Bland landstingspersonal kommer kartläggningen genomföras av projektledarna med hjälp av gruppintervjuer.

Utarbeta former för brukarmedverkan

Brukarföreningar kommer att bjudas in till upptaktskonferenser. Målet är även att involvera brukarföreningarna i det lokala utvecklingsarbetet så att brukarinflytandet stimuleras och stärks.

Kommunikation

Information om vad som sker nationellt och lokalt avseende missbruks- och beroendevården kommer löpande att samlas in, sammanställas och spridas till målgruppen via nyhetsbrev och huvudmännens hemsidor. Information kommer även kontinuerligt spridas via de olika nätverksträffar, träffar med politiken o d. Projektledarna kommer att delta i SKL: s fortbildning om hur samarbetet med media kan utvecklas.

Tidplan för genomförandet

Hösten 2008:

- En styrgrupp som inkluderar chefstjänstemän från kommuner och Norrbottens läns landsting (psykiatri/beroendevård, primärvård, medicin specialitet och opererande)
- Den politiska ledningsgruppen bestående av sex socialnämndsordföranden (sociala beredningen) och två landstingsråd hålls informerad om arbetet
- Styrgruppen informeras kontinuerligt och övergripande frågor tas upp där för beslut
- Projektledarna deltar i SKL: s kompetensutveckling och nationella nätverk för nyckelpersoner
- Arbetet med att skapa ett styrdokument avseende de olika aktörernas ansvar påbörjas
- Åtta kommuner med tillhörande hälso- och sjukvård väljs ut för ett närmare samarbete
- Projektledare besöker ledningsgrupperna inom berörda verksamheter inom landstinget för att informera om projektet och hämta synpunkter inför implementeringsarbetet
- Arbetet i de åtta kommunerna med tillhörande hälso- och sjukvård påbörjas
- Informationsträffar för berörd personal i kommuner och landsting samt för brukarorganisationer och behandlingshem arrangeras
- Regelbundna träffar med kontaktpersoner från socialtjänsten och berörda verksamheter inom hälso- och sjukvård
- En kartläggning av personalens kompetens inom missbruks- och beroendområdet, utbildningsbehov, metodanvändande och samverkan internt och mellan huvudmännen genomförs
- En utbildningsdag riktad mot chefstjänstemän anordnas

- Utbildning av utbildare i ASI, AUDIT och DUDIT genomförs av SKL
- Regelbunden information om projektet och aktuella nyheter inom området till alla berörda verksamheter

Budget för 2008

Lön inkl soc avg och rekr.kostnader	162 000
Kostnader i samband med olika träffar i länet (resor,förtäring,lokal)	42 000
Upptaktskonferenser	50 000
Utveckling av kvalificerat stöd för deltagande kommuner och hälso- och sjukvård	5 000
Kartläggning	30 000
Chefsutbildning	20 000
Nätverksträffar, kompetensutv, SKL	31 000
Utbildning av utbildare	20 000
Utvärdering och uppföljning	75 000
Summa 2008	435 000

Preliminär verksamhet 2009-2010

- Projektledarna deltar i SKL: s kompetensutveckling och nationella nätverk för nyckelpersoner
- Metodutveckling och stöd i det lokala utvecklingsarbetet
- Informationsträffar för de åtta kommuner med tillhörande hälso- och sjukvård som deltar i utvecklingsarbetet arrangeras
- Chefsstöd och kompetensstöd erbjuds
- Forum för erfarenhetsutbyte skapas som kommer samtliga kommuner och berörda verksamheter inom Norrbottens läns landsting till gagn
- Erbjudna utbildningar
- Projektledarna bistår de nationella utvärderarna
- Utveckla former för brukarmedverkan
- Uppföljning och utvärdering av projektet
- Utveckling av metoder för systematisk dokumentation och uppföljning av insatser inom missbruks- och beroendevården

Utvärdering och kvalitetssäkring

Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS) har fått ansvar för att en extern utvärdering genomförs. De skall också i samråd med regeringen och SKL ta fram en plan för utvärdering. Den utvärderingen ska ge kunskap om implementeringsprocessen och vad som främjar respektive försvårar för organisationer att omsätta nya metoder och arbetssätt i sin praktiska verksamhet. Utvärderingen ska även ge kunskap om effekterna av överenskommelsen som underlag för fortsatta initiativ.

På länsnivå kommer samverkan mellan FoU-enheterna inom INorrbottnens läns andsting och Kommunförbundet Norrbotten samt med högskolor och universitet struktureras. Målet är att följa upp och utvärdera implementeringsprocessen i länet.

Arbetet med att ta fram metoder för systematiskt uppföljnings- och utvärderingsarbete som bedrivs på nationell nivå kommer att följas.

Projektledarna har som uppdrag att bistå de nationella utvärderarna.

De lokala styrgrupperna ansvarar för att utveckla system för dokumentation och uppföljning.

Struktur för långsiktig kunskapsförsörjning

Ett av målen för strukturerad samverkan mellan FoU-enheterna inom landstinget och Kommunförbundet Norrbotten samt med högskolor och universitet är att kunna tillgodose behovet av utbildningar inom missbruks- och beroendområdet på lång sikt.

De utbildare som utbildas i länet under projekttiden kommer att bli en resurs att användas vid framtida behov av utbildning i dessa metoder och stöd/handledning vid användandet i verksamheterna.

Luleå 2008-09-04